

بررسی سیاستگذاری های آبی
استان کرمان در گفت و گوی
«اقتصاد کرمان» با مهدی آگاه

رفع ابهام از واقعیت های حوزه آب

هر گونه محاسبه بهره‌وری باید با شفافیت معیار مورد استفاده را مشخص نماید. گفتنی است که محاسبات به دست آمده در زمینه بهره‌وری بر حسب معیار انتخابی نتایج متفاوت و اغلب متناقض ایجاد خواهد کرد.

۳- تا آنجا که اینجانب اطلاع دارم مسئله آب نه یک مسئله کشوری بلکه مسئله‌ای خاص هر حوضه آبگیر است و نمی‌توان مسائل حوضه آبی کویر در انجیر (شامل دشت‌های بردسیر، رفسنجان، کرمان و زرنند) و حوضه آبریز دریاچه نمک (شامل تهران بزرگ، کرج، شهریار و ورامین) را یکی دانست و درباره مسائل آب ایران فتوای کلی داد. ممکن است کشت یا صنعتی در حوضه کویر در انجیر بهره‌وری آبی متفاوتی با همان کشت یا صنعت در حومه تهران داشته باشد. بین این دو حوضه هیچ گونه ارتباط آبی وجود ندارد و در شرایط اقتصاد بازار، قیمت آب در این دو حوضه قطعاً متفاوت خواهد بود؛ مگر فروش آب آشامیدنی در بطری!

مضافاً ممکن است در حوضه آبریز کویر در انجیر، مصرف آب کشاورزی پنج برابر مصرف آب شهری و صنعت بوده و صرفه جویی در آب کشاورزی معنادار باشد. در حالیکه در حوضه دریاچه نمک مصرف آب شهری و صنعتی عمده و در نتیجه صرفه جویی در آن بخش معنادار باشد.

۴- به گفته طلاب "اثبات شیء نفی ما ادا" نمی‌کند. اینکه حقیر گفته‌ام که در سال‌های اخیر استفاده بی‌رویه از آب در کشت پسته خیانت به این زیست بوم بوده است، دلیل آن نمی‌شود که توصیه کارشناسان به کشت گندم را زیان‌بارتر نبینم. خیانت از آن هم عظیم‌تر انتقال کارخانه فولاد از بندرعباس به بالا دست زاینده‌رود (مبارکه) و خشکاندن زاینده‌رود و ایجاد نیروگاه‌ها و کارخانه‌های آب و انرژی بر (نظیر نیروگاه حرارتی، فولاد و پتروشیمی) در فلات خشک مرکزی ایران و سودآور نشان دادن این صنایع از طریق فروش گاز ارزان به آنهاست. اظهار نظر اینجانب در آن مصاحبه که در شماره ۹۷ ماهنامه پسته مورخ اسفند ۹۲ انتشار یافت، با این امید بود که زیان بار بودن مصرف آب‌های تجدیدناپذیر مورد توجه سایر بخش‌های مصرف‌کننده آب اعم از شهری، کشاورزی و صنعتی قرار گیرد و دیگران نیز تشویق شوند که به خیانت عظیم‌تر با اشتباهات فاحش و خانمان سوز خود اعتراف کنند.

اکنون می‌توانم با خاطری جمع‌تر به پرسش شما پاسخ دهم. نه تنها هیچ محاسبه علمی در برتری صنعت به کشاورزی در حوضه‌های آبریز فلات ایران

مجید نعمت‌الهی: شرایط آبی استان کرمان را بحرانی بدانیم یا نه، واقعیت این است که آبادانی و توسعه استان در گرو رفع این چالش است. تکثر دیدگاه‌ها و نظرات در خصوص این مساله اساسی استان، ما را به گفت‌وگو با مهدی آگاه صاحب نظر اقتصادی استان رساند تا به بررسی و نقد همه نسخه‌هایی که برای آب پیچیده می‌شود، بپردازیم:

جناب آقای آگاه، بیشتر کارشناسان دولتی معتقدند که مصرف آب در صنعت، بهره‌وری بالاتری نسبت به مصرف آب در کشاورزی دارد و از شما نیز نقل شده است که مصرف بی‌رویه آب در کشاورزی خیانت به کشور محسوب می‌شود. آیا گفته شما به نوعی تأیید نظر کارشناسان دولتی است؟

باتشکر از طرح این سؤال که به اینجانب فرصت می‌دهد که در بحث با این اهمیت، نخست طالب شفافیت در مفاهیم باشم. در سؤال شما چهار نکته مبهم نیاز به شفاف‌سازی دارد که به ذکر مثال‌هایی برای روشن شدن این ابهامات می‌پردازم.

۱- در زمینه بهره‌وری آب در مصارف مختلف، مسئله اعتقادی نیست بلکه محاسباتی است. به عنوان مثال مدیرکل دفتر برنامه‌ریزی بودجه استانداری کرمان در ویژه‌نامه نوروز ۹۴ اقتصاد کرمان ادعا کرده بودند: "بر اساس ارزیابی‌های انجام شده، بهره‌وری هر متر مکعب آب در بخش صنعت و معدن استان در قیاس با بخش کشاورزی بیش از ۴۰ برابر است." این ارزیابی‌ها باید به وضوح ارائه و مستند شود تا بتوان مناسب بودن معیار ارزیابی را مورد سنجش قرار داد و محاسبات ارزیابی را بازبینی کرد. اینکه به ارزیابی‌هایی اشاره شود که معلوم نیست کشت کدام گیاه، در چه شرایطی و در چه اقلیمی با مصرف آب در کدام صنعت مقایسه شده تا به ۱۴ هزار درصد افزایش بهره‌وری (در صنعت نسبت به کشاورزی) رسیده باشیم، کلی‌گویی است و عددپرانی به تنهایی در مخاطب، ایجاد اطمینان و قطعیت نمی‌کند.

۲- در زمینه مقایسه بهره‌وری آب در مصارف گوناگون چه صنعتی و چه کشاورزی تا آنجا که اینجانب در محافل تخصصی دیده‌ام پنج معیار متفاوت بر حسب نیاز اجتماعی و یا اهداف اقتصاد سیاسی مورد استفاده قرار گرفته‌اند.